

ท

ทัศนคติของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

Attitudes of Executive-Level Civil Servants Towards the Official Information Act, B.E. 2540

: รัตนาวดี ศิริทองกวาว

: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการประชาสัมพันธ์

: คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

: E-mail: rattanawadee__sir@utcc.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารและทัศนคติที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ในด้านต่างๆ ทัศนคติต่อการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการ และทัศนคติต่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบและไม่ได้รับผิดชอบงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการโดยตรงในหน่วยงาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ แบบการวัดครั้งเดียว (One-Shot Descriptive Study) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐจำนวน 415 คน ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า t และค่าความแปรปรวนทางเดียว ซึ่งประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows ผลการศึกษา พบว่า

1. ผู้บริหารระดับสูงๆที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ โดยตรงในหน่วยงานเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ จากสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่ตนสังกัด และของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.) มากกว่าผู้บริหารระดับสูงๆ ที่ไม่ได้รับผิดชอบงานด้านข้อมูลข่าวสารโดยตรง ส่วนการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ผ่านสื่อมวลชนของผู้บริหารระดับสูงฯ ของทั้ง 2 กลุ่มข้างต้น ไม่แตกต่างกัน

2. ผู้บริหารระดับสูงฯ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบและไม่ได้รับผิดชอบงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ โดยตรงในหน่วยงาน มีทัศนคติต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ แตกต่างกัน 5 ด้าน ได้แก่ ทัศนคติด้านความเชื่อที่มีต่อกฎหมาย ด้านผลดีของกฎหมายต่อหน่วยงานของรัฐ ด้านกฎหมายก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนโดยตรง ด้านกฎหมายก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม และด้านการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐ ส่วนทัศนคติที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ของผู้บริหารระดับสูงฯ ที่ไม่แตกต่างกันมี 5 ด้าน ได้แก่ ทัศนคติด้านข้อดีและข้อจำกัดของกฎหมาย ด้านผลเสียต่อหน่วยงานของรัฐด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการขององค์กรของรัฐตามกฎหมาย และด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์กฎหมาย

คำสำคัญ: ทัศนคติ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐ

Abstract

The research objectives were to study and compare the exposure to and attitudes towards the Official Information Act, B.E. 2540, the implementation of the Act and the public relations of the Act among executive-level civil servants who are responsible and not responsible for the implementation of the said Act. The quantitative research executed one-shot descriptive study in which the sample consisted of 415 executive-level civil servants in central, regional and local governmental offices. Questionnaire was used as a tool to collect data which were then analyzed and complied using frequency distribution, percentage, mean, t-test and ANOVA by SPSS/PC. The research findings can be summarized as follows:

1. The executive-level civil servants who were more exposed to information on the Act through media and activities organized by their respective organizations and the Official Information Commission (OIC) than those who were not. On the other hand, there was no significant difference of the two groups' exposure to the mass media.

2. The two groups of executive-level civil servants showed significant differences in their attitudes towards the Act in five aspects: their beliefs in the Act, the benefits of the Act to governmental agencies, public benefit, social impact and official information-related implementation in governmental agencies. The two groups shared

similar attitudes towards the Act in five aspects: the benefit of the Act, the limitation of the Act, the negative effect to the governmental agencies, the efficiency of the governmental agencies responsible for the implementation of the Act and the public relations of the Act.

Keywords: Attitudes, The Official Information Act, B.E. 2540, Executive-Level Civil Servants

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศต่างๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยต่างยอมรับว่าสิทธิในการรับรู้ (Right to Know) เรื่องราวหรือข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้สิทธิประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้สิทธิในการตรวจสอบและควบคุมการทำงานของรัฐ ตลอดจนคุ้มครองสิทธิของตนเองได้ ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งในทวีปยุโรป อเมริกา และออสเตรเลียได้มีกฎหมายที่ให้การรับรองสิทธิการรับรู้ข่าวสารของราชการ

สำหรับกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในอาเซียนที่มีกฎหมายรับรองสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยประเทศไทยประกาศให้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2540 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม 2540 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตามการบังคับใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ตั้งแต่เริ่มการบังคับใช้กฎหมายถึงปัจจุบัน ยังประสบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นหน่วยงานผู้ปฏิบัติตามกฎหมายและได้รับผลกระทบโดยตรง ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญอันดับแรก คือ ปัญหาทัศนคติและวัฒนธรรมในการทำงาน ซึ่งเป็นปัญหาความเชื่อและยึดถือปฏิบัติกันมานานในระบบราชการ ทำให้หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เพราะหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหลักในการบริหารข้อมูลข่าวสารของราชการ คือ “ปกปิดเป็นหลัก เปิดเผยเป็นข้อยกเว้น” หรือเอกสารของราชการเป็นความลับไม่สามารถเปิดเผยได้มาเป็นเวลานาน เนื่องจากเกรงว่าข้อมูลพร่อง ความไม่โปร่งใส หรือการทุจริตในการปฏิบัติของรัฐจะปรากฏต่อสาธารณะ รวมถึงการปฏิบัติราชการอยู่ภายใต้ระบบราชการ ซึ่งมีสายการบังคับบัญชามาก ทำให้ไม่กล้ารับผิดชอบและไม่กล้าตัดสินใจที่จะเปิดเผยข้อมูลให้แก่ประชาชน ผู้ขอใช้สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ (วัชราไชยสาม, 2544: 158-162)

ดังนั้น ทัศนคติของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะมีผลต่อการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของ

หน่วยงานของรัฐโดยตรงทุกด้าน รวมทั้งผู้บริหารระดับสูงฯ เป็นผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมายและเป็นผู้นำของหน่วยงาน จึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะผลักดันในการปฏิบัติงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ของหน่วยงานของรัฐให้บรรลุผลตามหลักการและเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้นการศึกษาวิจัยว่าผู้บริหารฯ ของหน่วยงานของรัฐมีทัศนคติต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ในด้านต่างๆ อย่างไร จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการโดยสะดวก และทำให้การบังคับใช้กฎหมายนี้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ในด้านต่างๆ
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่มีต่อการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ขององค์กรของรัฐตามกฎหมายและหน่วยงานของรัฐ
3. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่มีต่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540
4. เพื่อเปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ

พ.ศ. 2540 ของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบและไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลของราชการในหน่วยงาน

5. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ในด้านต่างๆ รวมทั้งเปรียบเทียบทัศนคติต่อการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการขององค์กรของรัฐตามกฎหมายและหน่วยงานของรัฐ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์กฎหมายนี้ของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบและไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการในหน่วยงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงทัศนคติของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ในด้านต่างๆ ตลอดจนทำให้ทราบถึงทัศนคติต่อการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการขององค์กรของรัฐตามกฎหมายและหน่วยงานของรัฐ และทัศนคติต่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์กฎหมาย ซึ่งองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการ สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อกฎหมายแก่ผู้บริหารระดับสูงฯ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการบริหารงานและการปฏิบัติงานเพื่อให้การดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบและไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการในหน่วยงาน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ จากสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่สังกัด จากสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.) และจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน

2. ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบและไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการในหน่วยงาน มีทัศนคติต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ในด้านต่างๆ แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบและไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการในหน่วยงาน มีทัศนคติต่อการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการขององค์กรของรัฐตามกฎหมาย และหน่วยงานของรัฐแตกต่างกัน

4. ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบและไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการในหน่วยงาน มีทัศนคติต่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ แตกต่างกัน

นิยามศัพท์

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น และความเชื่อทางด้านใดด้านหนึ่ง ทั้งเชิงบวกและเชิงลบของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐ

ที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ในด้านต่างๆ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับกฎหมาย ข้อดีและข้อจำกัดของกฎหมาย ผลดีและผลเสียของกฎหมายต่อหน่วยงานของรัฐ การก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนโดยตรง และการก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมของกฎหมาย การดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการขององค์กรของรัฐตามกฎหมายและหน่วยงานของรัฐ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์กฎหมาย

ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐ หมายถึง ผู้บริหารของหน่วยงานของรัฐทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ที่มีตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 8 ขึ้นไป ได้แก่

- หน่วยงานของรัฐส่วนกลาง คือ ปลัดกระทรวง รองปลัดกระทรวง ที่ปรึกษากระทรวง ผู้ตรวจราชการ อธิบดี รองอธิบดี เลขาธิการ รองเลขาธิการ ผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการ ผู้ช่วยผู้ว่าราชการ ผู้อำนวยการใหญ่ รองกรรมการผู้อำนวยการใหญ่ เลขาธิการกรม ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการฝ่าย ฯลฯ

- หน่วยงานของรัฐส่วนภูมิภาค คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด และปลัดจังหวัด

- หน่วยงานของรัฐส่วนท้องถิ่น คือ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรีของเทศบาลนคร และนายกเทศมนตรีของเทศบาลเมือง

องค์กรของรัฐตามกฎหมาย หมายถึง คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ คณะกรรมการ

วินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.) หมายถึง สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานวิชาการและธุรการให้แก่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 รวมทั้งรวบรวมคำอุทธรณ์เสนอแก่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนดำเนินการสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารแก่หน่วยงานของรัฐและประชาชนทั่วไป

การสื่อสารประชาสัมพันธ์กฎหมาย หมายถึง การเผยแพร่ข่าวสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ผ่านสื่อและกิจกรรมต่างๆ แก่หน่วยงานของรัฐและประชาชน โดย สขร.

การเปิดรับข่าวสาร หมายถึง พฤติกรรมการเปิดรับสารทั้งการอ่าน รับฟัง รับชมหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ผ่านสื่อและกิจกรรมประชาสัมพันธ์ ของหน่วยงานของรัฐ ของ สขร. และสื่อมวลชน โดยพิจารณาจากการเคยหรือไม่เคยได้รับข่าวสารและการเปิดรับจากสื่อหรือ กิจกรรมใดบ้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยศึกษาทัศนคติผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐ ที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ โดยใช้แบบการวัดครั้งเดียว (One-Shot Descriptive Study)

ประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่มีตำแหน่งระดับ 8 ขึ้นไปในหน่วยงานของรัฐ ซึ่งอยู่ในหน่วยงานราชการ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น จำนวน 25,309 คน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐ จำนวน 415 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณ ของ วิเชียร เกตุสิงห์ (2541: 22) โดยมีระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ทำให้ได้จำนวนตัวอย่าง 393 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่า 400 คน แต่ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ 415 คน โดยมีวิธีการสุ่มตัวอย่างดังนี้

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐ ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของ
หน่วยงานของรัฐส่วนกลาง

ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน คือ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเลือกหน่วยงานของรัฐส่วนกลางมา 6 หน่วยงาน โดยเลือกหน่วยงานของรัฐที่มีสถิติการร้องเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ 5 อันดับแรกของปีงบประมาณ 2546 (สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, 2546: 54) ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงคมนาคม ส่วนสำนักนายกรัฐมนตรีถูกเลือกในฐานะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการสำหรับหน่วยราชการอิสระซึ่งสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยใช้การจับฉลาก (Bin Method) คือ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมหน่วยงานราชการของรัฐส่วนกลางจำนวน 7 หน่วยงาน หลังจากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้การจับฉลาก (Bin Method) เพื่อเลือกหน่วยงานในสังกัดของหน่วยงานของรัฐส่วนกลางมาแห่งละ 3 หน่วยงาน ทั้งที่เป็นหน่วยงานราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และหน่วยราชการอิสระที่อยู่ในสังกัดของหน่วยงานของรัฐทั้ง 7 แห่งดังกล่าว แล้วจึงใช้การเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้บริหารระดับ 8 ขึ้นไปของหน่วยงานที่สุ่มได้ในแต่ละกระทรวง และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยใช้การจับฉลากเพื่อให้ได้จำนวน 200 คน แต่สามารถเก็บข้อมูลได้ 205 คน

2. กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของ
หน่วยงานของรัฐส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งลำดับชั้น (Stratified Sampling) ด้วยการแบ่งภาคในประเทศไทย เป็น 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ (กระทรวงมหาดไทย, 2548) จากนั้นจึงเลือกจังหวัดที่จะทำการศึกษาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากภาคละ 8 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 32 จังหวัด หลังจากนั้นจึงใช้การเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

2.1 หน่วยงานของรัฐส่วนภูมิภาค คือ ผู้บริหารระดับสูงของจังหวัด ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด และปลัดจังหวัด โดยสุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้จำนวน 100 คน แต่สามารถเก็บข้อมูลได้ 101 คน

2.2 หน่วยงานของรัฐส่วนท้องถิ่น คือ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี ของเทศบาลนครและเทศบาลเมือง โดยสุ่มตัวอย่างให้ได้จำนวน 100 คน แต่สามารถเก็บข้อมูลได้ 109 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ส่วนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ 2 วิธี คือ

1. ใช้การสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามกับผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐแต่ละหน่วยงานที่ถูกเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ใช้การส่งแบบสอบถามไปให้ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐทางไปรษณีย์ หลังจากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ติดตามแบบสอบถามทางโทรศัพท์และเดินทางไปติดตามด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการอธิบายข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการโดยตรงในหน่วยงาน การเปิดรับข่าวสารจากสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และทัศนคติที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยการหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) ใช้ในการทดสอบสมมติฐานดังนี้

- ใช้วิเคราะห์ค่าความแปรปรวนการเปิดรับข่าวสารจากสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่สังกัด ของ สขร. และสื่อมวลชน ของกลุ่มตัวอย่างที่มีหน้าที่รับผิดชอบและไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการในหน่วยงาน โดยใช้ One-Way ANOVA

- ใช้ทดสอบค่าความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ในด้านต่างๆ รวมทั้งการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ

ขององค์กรของรัฐตามกฎหมายและหน่วยงานของรัฐ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์กฎหมาย เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีหน้าที่รับผิดชอบและไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการในหน่วยงานโดยใช้ t-test

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 415 คน เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 78.8 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 21.2 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 46-56 ปี คิดเป็นร้อยละ 87 และเกือบครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง คือ ร้อยละ 49.4 สังกัดอยู่ในหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาโทหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 62.9 กลุ่มตัวอย่างที่สังกัดหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนใหญ่มีตำแหน่งผู้อำนวยการสำนัก และผู้อำนวยการกอง คิดเป็นร้อยละ 47.8 สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่สังกัดหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค มีตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.5 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่สังกัดหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นนั้น มีตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.6 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานโดยตรงมากกว่าไม่ได้รับผิดชอบงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ คิดเป็นร้อยละ 54 และ 45.1 ตามลำดับ

2. การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ผ่านสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ต่างๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเคยเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ จากสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่สังกัด จาก สขร. และจากสื่อมวลชนมากกว่าไม่เคย โดยสื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่สังกัดนั้น กลุ่มตัวอย่างเคยเปิดรับข่าวสารฯ จากสื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ คือ หนังสือเวียน และจดหมายข่าวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.8

ส่วนสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทางราชการ (สขร.) มีกลุ่มตัวอย่างที่เคยเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ผ่านสื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ คือ หนังสือพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.9 ส่วนเว็บไซต์ของ สขร. เป็นสื่อที่กลุ่มตัวอย่างเคยเปิดรับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33

สำหรับสื่อมวลชนนั้น กลุ่มตัวอย่างเคยเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ จากหนังสือพิมพ์ คือ ข่าวและบทความ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.8 ในขณะที่วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชนที่กลุ่มตัวอย่างเคยได้รับข่าวสารฯ น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.2

3. ทักษะคดีที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ในด้านต่างๆ ดังนี้

3.1 ด้านทัศนคติเกี่ยวกับความเชื่อต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติ

ในเชิงบวกโดยแสดงออกถึงความเชื่อเกี่ยวกับกฎหมายฉบับนี้ในด้านต่างๆ อยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน โดยทัศนคติในด้านที่เชื่อว่าพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ น่าจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.44 ส่วนทัศนคติที่เชื่อว่า คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารฯ คณะกรรมการวินิจฉัยฯ และ สขร. มาจากระบบราชการอาจทำให้เกิดความไม่เป็นกลางนั้น เป็นทัศนคติในระดับปานกลางเพียงด้านเดียวต่อเรื่องดังกล่าวมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31

3.2 ด้านข้อดีและข้อจำกัดของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ พบว่า ด้านข้อดีของกฎหมายกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติในเชิงบวกระดับมาก โดยเห็นว่าการกฎหมายฉบับนี้มีข้อดีอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยข้อดีด้านการให้สิทธิแก่ประชาชนในการรับรู้ข่าวสารของราชการ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 4.15 ส่วนข้อดีด้านการสร้างหลักเกณฑ์ และระเบียบปฏิบัติในการดำเนินการด้านข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนและเหมาะสม และข้อดีด้านกำหนดกลไกที่สามารถคุ้มครองสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนได้ (คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารฯ คณะกรรมการวินิจฉัยฯ) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 3.85

สำหรับด้านข้อจำกัดของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่เห็นด้วยในระดับปานกลาง โดยเห็นว่า กฎหมายฉบับนี้มีข้อจำกัดเกือบทุกด้านยกเว้นข้อจำกัดในด้านการขาดความชัดเจนในรายละเอียดของลักษณะข้อมูลข่าวสารแต่ละประเภทเพื่อเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ไม่ดี โดยเห็นว่าเป็นข้อจำกัดในระดับมาก

มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.65

3.3 ด้านผลดีและผลเสียของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ที่มีต่อหน่วยงานของรัฐ พบว่า ในด้านผลดีของกฎหมายต่อหน่วยงานของรัฐ กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกในระดับมาก โดยเห็นว่าพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ก่อให้เกิดผลดีต่อหน่วยงานของรัฐในระดับมากทุกด้าน โดยทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างในด้านทำให้หน่วยงานของรัฐมีความระมัดระวังและรอบคอบมากขึ้นในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.17 ส่วนด้านการทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเต็มใจและสะดวกใจในการให้ข้อมูลแก่ประชาชนมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่ากับ 3.69

สำหรับด้านผลเสียต่อของกฎหมายต่อหน่วยงานของรัฐ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่เห็นด้วยในระดับปานกลาง โดยเห็นว่าพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ก่อให้เกิดผลเสียต่อหน่วยงานของรัฐในระดับปานกลางทุกด้าน โดยทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลเสียฯ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทำให้ประสบปัญหา และมีความยุ่งยากในการทำงานมากขึ้น เช่น การเปิดเผยเกี่ยวกับสัญญาสัมปทาน/การประกวดราคา/ผลการจัดซื้อจัดจ้าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 ส่วนผลเสียฯ ในด้านลดบทบาทและความสำคัญของหน่วยงานราชการลง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เท่ากับ 2.73

3.4 ด้านพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนโดยตรง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกในระดับมากต่อกฎหมายนี้ว่า ก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนโดยตรงอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างในด้านเปิดโอกาสให้ประชาชนรับรู้ข่าว

สารของราชการได้สะดวก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.23 ส่วนด้านการคุ้มครองการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลของประชาชน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เท่ากับ 3.93

3.5 ด้านพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกในระดับมากต่อกฎหมายฉบับนี้ว่า ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก โดยผลกระทบในด้านทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนใช้หลักธรรมาภิบาลมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.95 ส่วนด้านช่วยลดการทุจริตและคอร์รัปชันในระบบราชการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เท่ากับ 3.70

4. ทัศนคติที่มีต่อการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อความสามารถในการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

4.1 ความสามารถในการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารขององค์กรของรัฐตามกฎหมาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่เห็นด้วยในระดับปานกลางต่อความสามารถขององค์กรของรัฐฯ ในการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ โดยเห็นว่าสามารถดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับปานกลางทุกด้าน ซึ่งในด้านมีกระบวนการพิจารณาดำเนินการร้องเรียนและอุทธรณ์ให้เป็นไปตามกฎหมายในระยะเวลาที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.29 ส่วนด้านมีการสรุปผลการติดตามการปฏิบัติงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ของหน่วยงานของรัฐแต่ละกระทรวงและเสนอให้ผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานนั้นๆ ได้ทราบ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เท่ากับ 3.17

4.2 ความสามารถในการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ของหน่วยงานของรัฐ พบว่า โดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกในระดับปานกลางต่อความสามารถของหน่วยงานของรัฐรวมทั้งหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ โดยเห็นว่าสามารถดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับปานกลางถึงระดับมาก ซึ่งในระดับปานกลางมี 3 ด้าน โดยในด้านการได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารทุกระดับในการให้ข้อมูลข่าวสารฯ เพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.48 ส่วนด้านการนำผลการประเมินเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ มาใช้ในการประเมินผลงานประจำปีของแต่ละหน่วยงานราชการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เท่ากับ 3.00

ส่วนทัศนคติเชิงบวกต่อความสามารถของหน่วยงานของรัฐในการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าสามารถดำเนินงานฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก 3 ด้านนั้น ในด้านการยึดถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการบริการข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานตามกฎหมายนี้ให้ประชาชนทราบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.66 ส่วนด้านการเชื่อมโยงระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของตนกับหน่วยงานอื่น ภายในหรือหน่วยงานภายนอกเพื่อประโยชน์ในการสร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวสารของราชการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เท่ากับ 3.52

4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ พบว่า ปัญหาอุปสรรค 3 อันดับแรกที่กลุ่มตัวอย่างคิดว่าเป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการด้านข้อมูลข่าวสารฯ ที่หน่วยงานของ

ตนประสบอยู่ ได้แก่ อันดับหนึ่ง คือ เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายนี้ คิดเป็นร้อยละ 66 อันดับสอง คือ การตีความลักษณะข้อมูลที่จะเปิดเผย/ไม่เปิดเผยตามมาตราต่างๆ ของกฎหมาย คิดเป็นร้อยละ 62.2 และอันดับสาม คือ ขาดแคลนบุคลากรที่จะมาปฏิบัติงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ของหน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 50.8

4.4 การปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดว่สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับหนึ่ง คือ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และมีการใช้สิทธิตามกฎหมายนี้อย่างทั่วถึง คิดเป็นร้อยละ 63.9 อันดับสอง คือ รณรงค์อย่างจริงจัง และต่อเนื่องให้ข้าราชการเปลี่ยนทัศนคติและวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการ คิดเป็นร้อยละ 60.2 และอันดับสาม คือ ปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับรายละเอียดของข้อมูลข่าวสารฯ แต่ละประเภทให้ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 50.6

5. ทัศนคติที่มีต่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ด้านต่างๆ ดังนี้

5.1 ผลจากการประชาสัมพันธ์พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่กลุ่มตัวอย่างสังกัดของ สขร. และสื่อมวลชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติ ดังนี้

5.1.1 สื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่กลุ่มตัวอย่างสังกัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า

บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นสื่อที่ก่อให้เกิดผลด้านการกระตุ้นให้เกิดความสนใจเกี่ยวกับกฎหมายนี้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 54.5 ส่วนการประชุม/อบรม/สัมมนา ที่หน่วยงานของตนจัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลในด้านทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายนี้อย่างชัดเจนและครบถ้วน รวมทั้งมีผลทำให้ตระหนักถึงประโยชน์ของกฎหมายนี้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54 และ 36.2 ตามลำดับ

5.1.2 สื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ของ สขร. พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สปอตโทรทัศน์เป็นสื่อที่ สขร. ผลิตและเผยแพร่เกี่ยวกับกฎหมายนี้ ก่อให้เกิดผลในด้านกระตุ้นให้เกิดความสนใจเกี่ยวกับกฎหมายนี้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 60.5 ส่วนหนังสือพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ เป็นสื่อที่มีผลในด้านทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายนี้อย่างชัดเจนและครบถ้วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.6 และ คู่มือผู้บริหารฯ คู่มือปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ มีผลในด้านทำให้มีความรู้วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมายนี้อย่างชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.1

5.1.3 สื่อมวลชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สื่อโทรทัศน์ คือ สื่อที่ก่อให้เกิดผลในด้านกระตุ้นให้เกิดความสนใจเกี่ยวกับกฎหมายนี้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.8 และยังเป็นสื่อที่ทำให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายและการดำเนินการตามกฎหมายอย่างรวดเร็วมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.6 ส่วนหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ก่อให้เกิดผลทำให้ตระหนักถึงประโยชน์ของกฎหมายนี้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 35.2

5.2 การปรับปรุงสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ในด้านต่างๆ พบว่า

กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าควรปรับปรุงสื่อ/กิจกรรมในการประชาสัมพันธ์ฯ ในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) ปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอให้น่าสนใจ 2) ปรับปรุงให้มีรายละเอียดเนื้อหาเพิ่มขึ้น/ทันสมัยขึ้น 3) ปรับปรุงการเพิ่มความถี่/จำนวนในการเผยแพร่

6. การเปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบและไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการในหน่วยงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายนี้จากสื่อหรือกิจกรรมประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่สังกัด และของ สขร. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน เกี่ยวกับกฎหมายนี้ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ในด้านต่างๆ ทัศนคติต่อการดำเนินการด้านข้อมูลข่าวสารของราชการขององค์กรของรัฐตามกฎหมายและของหน่วยงานของรัฐ และทัศนคติต่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์กฎหมาย ของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบ และไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารในหน่วยงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีทัศนคติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านความเชื่อเกี่ยวกับกฎหมาย 2) ด้านผลดีของกฎหมายนี้ต่อหน่วยงานของรัฐ 3) ด้านการก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนโดยตรง 4) ด้านการก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม และ 5) ด้านความ

สามารถดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานของรัฐ

ส่วนทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มที่พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มี 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านข้อดีของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ 2) ด้านข้อจำกัดของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ 3) ด้านผลเสียต่อหน่วยงานของรัฐของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ 4) ด้านความสามารถดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารขององค์กรของรัฐตามกฎหมาย และ 5) ด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์กฎหมายฉบับนี้

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยทำให้ได้ข้อค้นพบซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ภาพรวมของผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่สังกัดหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น และส่วนภูมิภาคมีค่าเฉลี่ยของทัศนคติที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ การดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์กฎหมายนี้ สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่สังกัดหน่วยงานราชการส่วนกลาง รวมทั้งหน่วยงานราชการส่วนกลาง มีค่าเฉลี่ยของทัศนคติที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ต่ำที่สุดถึง 7 ด้านจาก 10 ด้าน และไม่มีทัศนคติด้านใดเลยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐในส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นมีทัศนคติเชิงบวกต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ การดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์กฎหมายมากกว่าผู้บริหารระดับสูงฯ ที่อยู่ในส่วนกลาง ซึ่งเกิดจากทัศนคติของข้าราชการ

ที่ยอมรับและตอบสนองนโยบายหรือความต้องการของส่วนกลางมากกว่า การปฏิบัติราชการโดยการยอมรับและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น อันเนื่องมาจากโครงสร้างและกลไกของราชการที่เป็นการรวมอำนาจและควบคุมสายการบังคับบัญชา โดยผู้มีอำนาจใช้อำนาจเบ็ดเสร็จในราชการส่วนกลางสู่เบื้องล่างตามลำดับชั้นการบังคับบัญชาจนถึงราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น (กระมล ทองธรรมชาติ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2541: 129-133) และยังแสดงให้เห็นว่าหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นน่าจะมีการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการตามกฎหมายนี้อย่างเคร่งครัด เพื่อตอบสนองนโยบายของส่วนกลาง แม้ว่าหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคยังมีทัศนคติที่เห็นว่ากฎหมายฉบับนี้ให้สิทธิแก่ประชาชนในการขอข้อมูลข่าวสารของราชการมากเกินไป และกฎหมายนี้ยังมีจุดอ่อนในเรื่องระยะเวลาในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ เพราะความเชื่อของข้าราชการว่า ข้าราชการเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ดีกว่าประชาชน รวมทั้งยังเชื่อว่าการปฏิบัติงานของข้าราชการเป็นการดำเนินงานที่มีกฎหมายรองรับ น่าจะได้กลิ่นกรองมาแล้วเป็นอย่างดี มีความถูกต้องมากกว่าความเห็นหรือความต้องการของประชาชน (กระมล ทองธรรมชาติ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2541: 129-133) หรือหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นยังเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้มีข้อจำกัดในด้านมีขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติที่ซับซ้อนยุ่งยาก และขาดความชัดเจนในรายละเอียดของลักษณะข้อมูลข่าวสารแต่ละประเภทเพื่อเป็นแนวทางการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นนั้นถึงแม้จะเป็นองค์กรที่มาจากหลักการ

กระจายอำนาจของระบบบริหารราชการก็ตาม แต่ข้าราชการมักจะเคยชินและยอมรับการปฏิบัติตามกฎหมายและขั้นตอนราชการอย่างเคร่งครัด และหลีกเลี่ยงการตัดสินใจที่ออกนอกกรอบหรือแนวทางที่กำหนดไว้ (กระมล ทองธรรมชาติ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2541: 131) จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างที่สังกัดหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้ยังมีข้อจำกัดด้านนี้อยู่ แม้ว่ากฎหมายนี้ได้ให้อำนาจให้หน่วยงานของรัฐใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจในการเปิดเผย/ไม่เปิดเผยข้อมูลที่ไม่ได้เป็นข้อบังคับในกฎหมายแก่หน่วยงานนั้นๆ ได้ตัดสินใจเองก็ตาม

นอกจากนี้ การที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งสังกัดหน่วยงานราชการส่วนกลางนั้นเป็นผู้ที่ไม่ได้รับพิชิตชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการ มากกว่าผู้ที่รับพิชิตชอบโดยตรง ซึ่งต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่สังกัดหน่วยงานราชการทั้งส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ที่รับพิชิตชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ มากกว่าไม่ได้รับพิชิตชอบโดยตรง จึงทำให้ทัศนคติต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ การดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์กฎหมาย มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่สังกัดหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น เพราะการก่อตัวของทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นเกิดจากประสบการณ์ของคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งจะทำให้บุคคลตีค่าสิ่งที่ได้รับประสบการณ์มานั้นจนกลายเป็นทัศนคติ (Crutchfield and Ballachey, 1962 อ้างถึงในวันทนา สุรชีวิน, 2541: 44) จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างที่สังกัดหน่วยงานราชการส่วนกลางที่ไม่ได้มีหน้าที่รับพิชิตชอบงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ โดยตรงมากกว่า จึงมีค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ การดำเนินงานด้าน

ข้อมูลข่าวสารฯ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์กฎหมายในระดับที่ต่ำกว่าผู้ที่มีประสบการณ์หรือรับผิดชอบงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ โดยตรง

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ จากสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่สังกัดของ สขร. และสื่อมวลชน

ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารฯ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงฯ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ในหน่วยงาน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายนี้จากสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่ตนสังกัดและของ สขร. มากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับพิชิตชอบโดยตรงฯ เนื่องจากสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่ตนสังกัดนั้นเป็นสื่อเฉพาะกิจที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหน่วยงานและการปฏิบัติงานในหน่วยงานของตนโดยเฉพาะ และการปฏิบัติงานด้านข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐนั้น ส่วนกลางได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐแต่ละหน่วยดำเนินการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการบริการข้อมูลข่าวสารของราชการตามกฎหมายนี้ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ทราบ เพื่อให้ประชาชนจะได้ทราบถึงสิทธิและการขอรับบริการด้านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานราชการได้ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างต้องเป็นผู้จัดทำหรือร่วมจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานเพื่อเผยแพร่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ แก่บุคลากรใน

หน่วยงานและประชาชนทั่วไปได้ทราบ

ส่วนสื่อ/กิจกรรมฯ ของ สขร. นั้น มีหลายประเภท แต่ก็ เป็นสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ เฉพาะกิจที่มุ่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจโดยตรงเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ มีการเปิดรับข่าวสาร จากสื่อ/กิจกรรมฯ ของ สขร. มากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ เพราะสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่สังกัดและของ สขร. มีเนื้อหาที่สามารถนำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายและแนวทางปฏิบัติงานด้านกฎหมายจากสื่อ/กิจกรรมฯ ดังกล่าว มาใช้ประโยชน์ได้โดยตรงในการปฏิบัติงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ของหน่วยงานของตนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) ที่ว่าบุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งสารต่างๆ ตามความสนใจและความต้องการเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของตน (Klapper, 1960: 19-25) ซึ่งทั้งสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่สังกัดและของ สขร. สามารถตอบสนองความต้องการกลุ่มตัวอย่างที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ได้

2.2 ทศนคติที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ การดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์

2.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่มีหน้าที่รับผิดชอบและไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ในหน่วยงานมีทัศนคติต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ แตกต่างกัน 5 ด้าน

จากผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่า

กลุ่มตัวอย่างที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ มีทัศนคติที่ดีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ แตกต่างกัน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทัศนคติที่มีความเชื่อเกี่ยวกับกฎหมาย 2) ด้านผลดีต่อหน่วยงานของรัฐที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ 3) ด้านการก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนโดยตรงของกฎหมาย 4) ด้านการก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมของกฎหมาย และ 5) ทศนคติต่อการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐว่าสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับผิดชอบการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ โดยตรง มีทัศนคติที่แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบโดยตรงใน 5 ด้านดังกล่าว ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบงานด้านข้อมูลข่าวสารโดยตรง เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายนี้จากการเปิดรับสื่อ/กิจกรรมประชาสัมพันธ์ต่างๆ และจากสื่อมวลชน รวมทั้งเป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ของหน่วยงานโดยตรงทำให้ทราบถึงรายละเอียด ขั้นตอนการปฏิบัติงานตามกฎหมาย การดำเนินงานด้านนี้ของหน่วยงานของรัฐและทำให้รับรู้ว่าหากหน่วยงานของรัฐดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารตามกฎหมายนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงกับประชาชน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสังคมในด้านต่างๆ เช่นกัน เพราะว่าการก่อตัวของทัศนคติของบุคคลนั้นเกิดจากการได้รับข่าวสารข้อมูล (Information) ทำให้สามารถรับรู้และเข้าใจปัญหาต่างๆ รวมทั้งการที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่ม (Group Affiliation) ด้วยการเป็นสมาชิกหรือสังกัดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ย่อมจะปรับทัศนคติและปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามบรรทัดฐานของกลุ่ม และยังได้รับประสบการณ์ (Experience) ต่อสิ่งนั้นทำให้บุคคลตีค่าหรือประเมินสิ่งที่เขามีประสบการณ์

จนกลายเป็นทัศนคติ (Crutchfield and Ballachey, 1962 อ้างถึงใน วันทนา สุรชีวิน, 2541: 44)

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่มีหน้าที่รับผิดชอบและไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ในหน่วยงาน มีทัศนคติต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ไม่แตกต่างกัน 5 ด้าน

จากผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ว่าจะเป็นผู้ที่รับผิดชอบหรือไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ในหน่วยงานมีทัศนคติต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ไม่แตกต่างกัน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านข้อดีของกฎหมายโดยเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้มีสาระสำคัญที่ดี เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้มีเจตนารมณ์ในการประกาศใช้ คือ (1) เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสอย่างกว้างขวางในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐ (2) เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ต้องเปิดเผยหรืออาจไม่เปิดเผยเพื่อให้เกิดเจตนาการปฏิบัติ และ (3) เพื่อคุ้มครองการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ, 2546: 92) รวมทั้งสาระสำคัญของกฎหมายนี้ถือเป็นกฎหมายที่เพิ่มหลักประกันสิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการให้มั่นคงยิ่งขึ้นอีกชั้นหนึ่ง นอกจากสิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (ปราโมทย์ ประजनปัจจนิก, 2544: 26 อ้างถึงใน วชิราภรณ์ พรหมชินวงศ์, 2545: 44) ส่วนด้านที่ 2) ด้านข้อจำกัดของกฎหมาย และ 3) ด้านการก่อให้เกิดผลเสียต่อหน่วยงานของรัฐ

ของกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายนี้จะมีผลกระทบต่อ การปฏิบัติราชการของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในด้าน ทัศนคติ วัฒนธรรม และวิธีการปฏิบัติราชการ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นผู้รับผิดชอบหรือไม่ได้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ต่างได้รับผลกระทบต่อแนวคิดและวิธีการปฏิบัติงานที่เคยปฏิบัติมาเป็นเวลานานตามวัฒนธรรมการทำงานของข้าราชการ รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีทัศนคติที่ไม่แตกต่างกัน ในด้านที่ 4) ด้านการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ขององค์กรของรัฐและ 5) ด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกฎหมายนี้ว่ายังไม่ มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากข้าราชการจะมีทัศนคติในลักษณะความเชื่อแบบมุ่งกฎเกณฑ์เป็นหลัก (Prescriptive Belief) ว่าคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งควรทำอะไร (อรรวรรณ ปิลสันธน์ โอวาท, 2546: 22) ทำให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีทัศนคติที่เหมือนกันว่า องค์กรของรัฐตามกฎหมาย น่าจะดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพกว่าที่ดำเนินการอยู่ไม่ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการ

1. ด้านทัศนคติที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

ในการเสริมสร้างหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐให้มีทัศนคติที่ดีต่อกฎหมายฉบับนี้ ควรเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้บริหารระดับสูงฯ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่รับผิดชอบหรือไม่ได้รับผิดชอบโดยตรง

เกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารระดับสูงๆ ของหน่วยงานราชการส่วนกลาง ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติต่อกฎหมายฉบับนี้ต่ำที่สุดเกือบทุกด้าน เพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงๆ มีความเชื่อว่าข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นสิ่งที่ควรเปิดเผยให้ประชาชนรับรู้ได้เกือบทุกเรื่อง และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการควรเป็นการปฏิบัติงานประจำเหมือนการปฏิบัติงานอื่นโดยปกติที่จะต้องกระทำ ซึ่งจะส่งผลถึงการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการในหน่วยงานนั้นๆ และยิ่งช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการปฏิบัติราชการให้สอดคล้องกับแนวคิดในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ

2. ด้านการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการขององค์กรของรัฐตามกฎหมาย

2.1 องค์กรของรัฐตามกฎหมาย ได้แก่ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.) ควรมีการปรับปรุงการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของราชการทั้ง 3 ด้านต่อไปนี้เป็นอันดับแรก คือ 1) ปรับปรุงกระบวนการพิจารณาดำเนินการเรื่องร้องเรียนและอุทธรณ์ให้ใช้เวลาที่น้อยกว่าที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้ประชาชนผู้อุทธรณ์ได้รับการเปิดเผยข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้ทันเหตุการณ์ 2) สขร. ควรเพิ่มช่องทางที่จะให้หน่วยงานของรัฐสามารถขอคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและการปฏิบัติงานตามกฎหมายนี้เพิ่มมากขึ้น และดำเนินการเรื่องดังกล่าวให้รวดเร็วขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ 3) สขร. ควร

สรุปผลการติดตามการปฏิบัติงานด้านข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐแต่ละกระทรวงและเสนอให้ผู้บริหารของหน่วยงานนั้นๆ ได้ทราบ โดยดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งจะก่อให้เกิดการตื่นตัวและเห็นความสำคัญของงานด้านข้อมูลข่าวสารมากขึ้น

2.2 องค์กรของรัฐควรมีการประเมินผลและทบทวนเกี่ยวกับข้อกฎหมายและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมาย เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และจัดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการด้านข้อมูลข่าวสารฯ

2.3 องค์กรของรัฐตามกฎหมายควรปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคการดำเนินการด้านข้อมูลข่าวสารอย่างเร่งด่วนใน 3 เรื่องต่อไปนี้ 1) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและมีการใช้สิทธิตามกฎหมายอย่างทั่วถึง 2) รณรงค์อย่างจริงจังและต่อเนื่องให้ข้าราชการเปลี่ยนทัศนคติและวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ซึ่งจะส่งผลต่อการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงานตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และ 3) การปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับรายละเอียดของข้อมูลข่าวสารแต่ละประเภทอย่างชัดเจน

3. ด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ

3.1 สขร. ควรดำเนินการสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีกับผู้บริหารระดับสูงและเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐทั้งผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือไม่ได้

รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านข้อมูลข่าวสารฯ ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในลักษณะต่อไปนี้

- เพิ่มความถี่ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประเภทต่างๆ มากขึ้น

- ใช้สื่อมวลชนในการสื่อสารประชาสัมพันธ์มากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อวิทยุโทรทัศน์

- ปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกฎหมายฉบับนี้ให้มีความน่าสนใจมากขึ้นโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ใช้ประเด็นร้อน (Hot Issues) ที่กำลังเป็นที่สนใจมาเชื่อมโยงกับการให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายกลุ่มต่างๆ

- ควรมีการประเมินผลการสื่อสารประชาสัมพันธ์เป็นประจำทุกปี และนำผลการประเมินมาปรับปรุงและวางแผนการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในปีต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัย

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่ปฏิบัติงานทั้งในหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของการสื่อสารประชาสัมพันธ์พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540 กับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับนี้

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐในเชิงลึกเกี่ยวกับกฎหมายและการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสารของ

ราชการตามกฎหมายนี้ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

บรรณานุกรม

กระทรวงมหาดไทย. 20 มกราคม 2548. **ข้อมูลสถิติสำคัญ 75 จังหวัด** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://moi.go.th/province.html>

กรมล ทองธรรมชาติ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. 2541. **ข้าราชการไทย ความสำนึกและอุดมการณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วชิราภรณ์ พรหมชินวงศ์. 2545. “ความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิการรับรู้ข้อมูลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ของนักข่าวหนังสือพิมพ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวารสารศาสตร์ ภาควิชาวารสารศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิษรา ไชยสาม. 2544. **สิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.

วันทนา สุระชีวิน. 2541. “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศกับการเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยในปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาพัฒนการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิเชียร เกตุสิงห์. 2541. **การวิจัยเชิงปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ.

2546. คู่มือผู้บริหารการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ. กรุงเทพมหานคร: โอเด็ยสแควร์.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 3 มีนาคม 2548. **ข้าราชการในฝ่ายพลเรือน ปีงบประมาณ 2547** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://ocsc.go.th/project/Document/>

Stat47.P08.pdf

อรรวรรณ ปิลันธน์โอวาท. 2546. **การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Klapper, T. Joseph. 1960. **The Effect of Mass Communication**. New York: The Free Press.

Asst. Prof. Rattanawadee Siritongthavorn received her Master's Degree in Development Communication from the Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University. She is currently a full-time lecturer in the School of Communication Arts, University of the Thai Chamber of Commerce. Her main interests are in Public Relations and Development Communication.